

Side 1 (av 6)

Kontaktperson : Rudolf Schmid
Institutt for kjemi, Realfagbygg
Tlf.: 735 96203 (evt.91375546)

Stud nr. : _____

EKSAMEN I EMNET TKJ 4180
FYSIKALSK ORGANISK KJEMI

ONSDAG 14. DESEMBER 2005,
TID: KL. 15:00 - 19:00

Med feilene i tekst og figur rettet etter eksamenen
(etter muntlig oppretting i løpet av eksamenstiden)

Tillatte hjelpemidler : D

Godkjent enkel lommekalkulator
molekylmodeller.

Ingen trykkte eller håndskrevne hjelpemidler er tillatt

Dette oppgavesett består av seks - 6 -sider :

1 forside (s. 1), 4 sider med 6 oppgaver (s. 2-5) og 1 tabell/data-ark (s. 6).

Vektingen av hver oppgave er oppgitt, maksimal poengtall er 80.

Alle oppgaver må besvares for 80 poeng.

Sensurdato : Fredag, 13.01.2006

Oppgave 1 : (2 poeng pr. del-svar, maks. 5 av 6 : **maks. 10 poeng**)

Definer, kort (!) :

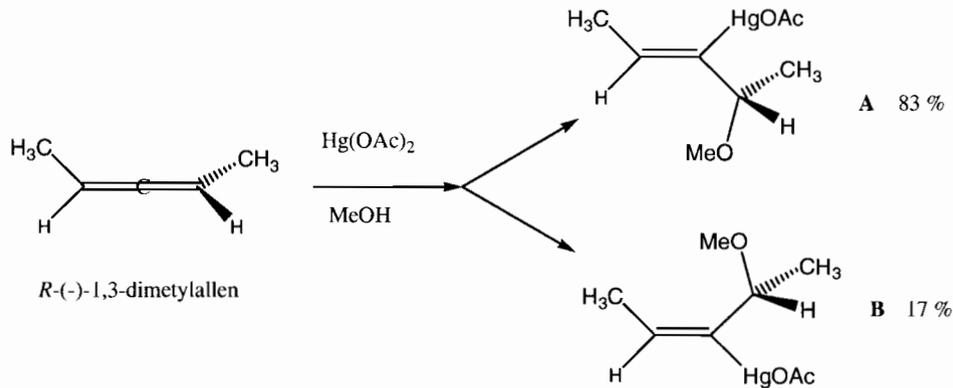
- a) “*ab initio*” (Regning) (C/S A4 (2000), ch.1.3, p.25 f.)
- b) α -Haloketon-effekt (C/S A4 (2000), ch.3.3., p.145)
- c) Basisistetskonstanten H_{-} (C/S A4 (2000), ch.7.1, p.406)
- d) Enten ”CD-kurve”, eller ”ORD-kurve”, av et kiralt stoff (C/S A4 (2000), ch.2.1, p77f)
- e) Nukleofil katalyse (C/S A4 (2000), ch.8, p.477, 485,m.fl.)
- f) Allylic strain (”Allylisk spenning”) (C/S A4 (2000), ch.3.3, p3144, ch.7.3, p.431f)

Oppgave 2 : (5 + 5 = 10 poeng)

- a. Definer hva spesifikk syrekatalyse er. Hvordan kan spesifikk syrekatalyse i en gitt reaksjon eksperimentelt identifiseres og bekreftes i forhold til andre tenkbare (katalyse-) mekanismer ? (C/S A4 (2000), ch..4.8., p 229f, 232)
- b. Definer begrepet Lewis syre og Lewis base. Gi en kvalitativ forklaring av begrepene ”hard” og ”myk” syre (eller base) og faktorene som bestemmer om en Lewis-syre (-base) er hard eller myk. Presenter en metode for kvantitativ å beskrive hardhet/mykhet. Gi 2 eksempler på harde og på myke Lewis-syrer og Lewis-base hver (i alt 8). (C/S A4, ch.1.2.3, s. 20ff. og ch.4.9 235f. ch..5.5. p, 293)

Oppgave 3: (2 + 2 + 6 = 10 poeng)

Reaksjon av kiral 1,3-dimetyl-allen med kvikksølv(II)acetat og metanol gir opphav til to stereoisomerer med oppgitt utbytte og stereokjemi.

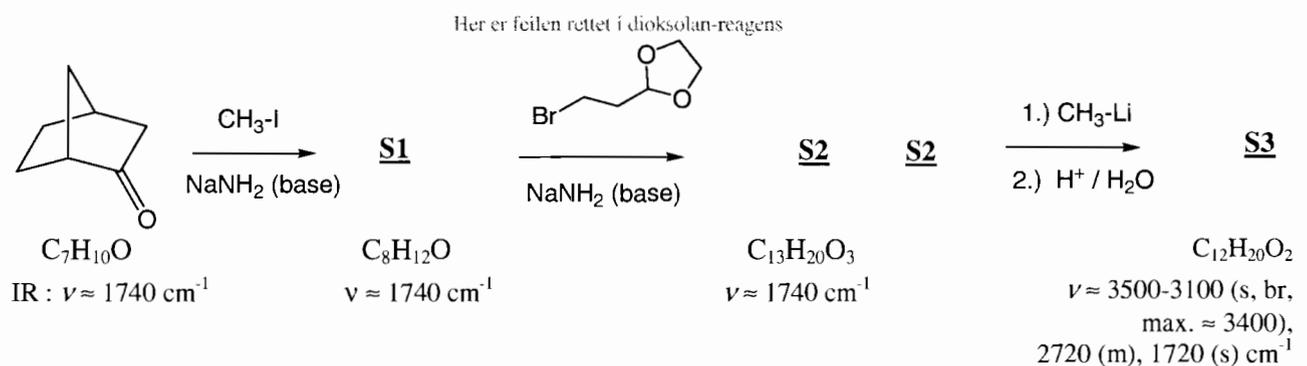
- Spesifiser stereokjemien entydig v.h.a. de nødvendige standard-”prefiksene” for hvert av de to stereoisomerene **A** og **B**.
- Anta at du har funnet den spesifikke optiske rotasjonen av ren isomer **A** i litteraturen, og anta for enkelthets skyld at den var 100. Du har ikke funnet noe for **B**. Kan du uten videre beregne de relative konsentrasjonene mellom **A** og **B** basert på måling av optisk rotasjon, α , av den rene produktblandingen, og hvis ja, oppgi tallet for α du ville fått målt, basert på denne produktblandingen (**A** og **B** i mengdeforholdet 83 : 17); oppgi også formelen til beregnings-prosedyren.
- Skisser reaksjonsmekanisme(r) for denne reaksjonen. Mekanisemen skal kunne forklare dannelsen av de to isomerene og deres relative utbytter.

(JACS **90**, 1968, s.6541ff., og
D.S.Matteson, "Organometallic Reaction Mechanisms of the Nontransition Elements", 1974, s. 208)

Oppgave 4: (3 + 4 + 5 = 12 poeng)

Basert på de oppgitte utgangsstoffer og reagenser, forutsi mellom- og sluttprodukt i disse synteserinnene fra en syntese av β -santalol :

Skisser enkle reaksjonsmekanismer for hvert trinn, og indiker stereokjemien grafisk og v.h.a. de aktuelle prefiksene for **S1** - **S3**.

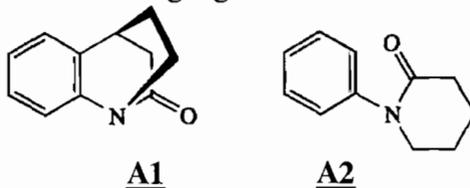
Charles S.Sell, "A fragrant introduction to terpenoid chemistry". The Royal Society of Chemistry, Cambridge 2003, p. 146.

Oppgave 5 : (4 + 3 + 5 = 13 poeng)

a) Beskriv reaksjonsmekanismen for aminolyse av estere.

(C/S A4, ch..8.7, s. 479f.)

b) Når de to sykliske amidene (= laktamene) **A1** og **A2** hydrolyseres, skjer reaksjonen med veldig ulik hastighet - det ene er 10^7 ganger raskere enn det andre.

Bestemm hvem som er raskest, og gi en mekanistisk forklaring for den store forskjellen.

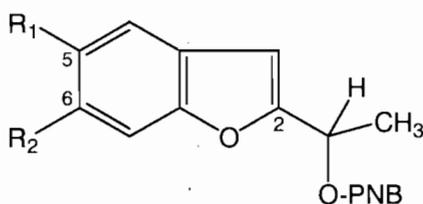
(C/S A4, ch..8.7, s. 482f. og ch.8 probl. 9, s. 499)

c) Reaktiviteten av karboksylsyrederivater (amider, halogenider, anhydrider, estere, syrer, karboksylat-anion) i forhold til nukleofiler er ganske forskjellige. Diskuter faktorene som bestemmer de relative reaktivitetene av de ulike karboksylsyre-derivatene, og gi også en kvantitativ ide om relativ reaktivitet.

(C/S A4, ch..8.4, s. 473f.)

Oppgave 6 : (5 + 3 + 3 + 4 + 4 + 4 + 2 = 25 poeng)

PNB-Estere av etanol som var substitutert på C-1 av 2-benzofuryl-grupper ble solvolysert i 80 % etanol (i vann). Effekten på reaksjonshastigheten av substitutenter i 5- og 6-stilling på benzenringen i benzofuryl-gruppen ble undersøkt. (PNB = *para*-nitrobenzoyl, *p*-NO₂-Ph-C(O)-)

1	R ₁ = H	R ₂ = H
2	R ₁ = H	R ₂ = OCH ₃
3	R ₁ = OCH ₃	R ₂ = H
4	R ₁ = H	R ₂ = CH ₃
5	R ₁ = CH ₃	R ₂ = H
6	R ₁ = H	R ₂ = Cl
7	R ₁ = Cl	R ₂ = H
8	R ₁ = H	R ₂ = NO ₂
9	R ₁ = NO ₂	R ₂ = H

Tabell :

Solvolysehastigheter av substituerte 1-(2-benzfuryl)-etyl-*p*-nitrobenzoater i 80% vandig etanol ved 75° C

^a ekstrapolert fra lavere temperaturer. ^b beregnet fra data for fenylfosfinat ved bruk av $k_H/k_{PNBO} = 1,97 \times 10^3$.

Substituent (edukt)	k, (s ⁻¹)	log (k/k _H)
H (1)	2,45 × 10 ⁻⁵	0,00
6-OCH ₃ (2)	7,67 × 10 ⁻³ ^a	2,50
5-OCH ₃ (3)	8,23 × 10 ⁻⁵	0,53
6-CH ₃ (4)	2,87 × 10 ⁻⁴	1,07
5-CH ₃ (5)	6,80 × 10 ⁻⁵	0,44
6-Cl (6)	6,30 × 10 ⁻⁶	-0,59
5-Cl (7)	1,50 × 10 ⁻⁶	-1,21
6-NO ₂ (8)	1,87 × 10 ⁻⁸ ^b	-3,12
5-NO ₂ (9)	3,12 × 10 ⁻⁸ ^b	-2,68

(D.S.Noyce & R.W.Nichols, Journ. Org. Chem. 37 (1972), 4306 ff.)

- a) Undersøk for de esterene som er substituert i 6-posisjon ($R_1 = H$, $R_2 = X$) om det kan finnes en tilfredsstillende Lineær Fri Energi Relasjon for reaksjonen (jfr. tabellen (Table 4.5) på side 6 i oppgavesettet). Diskuter utfallet av forsøkene (illustrer det ved enkle skalariktige grafer på rutepapir):
Hva er beste sigma-sett? Hva sier det om mekanismen, og hva sier reaksjonskonstanten ρ i forhold til den? Beskriv det du antar er mekanismen.
- b) Prøv sigma-settene (kun v. flere enn 2 datapunkter) på de 5-substituerte estrene ($R_1 = X$, $R_2 = H$) og sammenlign utfallet med 6.a) (illustrer også det ved tilsvarende enkle grafer).
- c) Bl.a. for 6-metoksy-derivatet ble hastighetskonstanter bestemt ved flere temperaturer og følgende verdier ble registrert (2 målinger pr. temperatur):

Temp.	k (s^{-1}) :	$\ln(k)$
25° C	$4,42 \times 10^{-5}$	-10,03
	$4,58 \times 10^{-5}$	-9,991
45° C	$4,53 \times 10^{-4}$	-7,7
	$4,60 \times 10^{-4}$	-7,684
60° C	$1,87 \times 10^{-3}$	-6,282
	$1,92 \times 10^{-3}$	-6,255

Bestem aktiveringsenergien, E_a , fra disse data.

- d) Det blir foreslått å kontrollere resultatene for denne reaksjonen i nye eksperimenter som følges v.h.a. proton-NMR-spektroskopi, og derfor utføres i per-deutererte NMR-løsningsmidler (d_6 -etanol/ D_2O), under ellers mest mulig like forhold.
Bli de dermed NMR-bestemte kinetiske resultatene identiske med de resultatene som ble oppnådd tidligere i vanlige, løsningsmidler?
Hvis det var forskjell, hvilke endringer kunne en evt. forvente ved reaksjon i det deutererte NMR-løsningsmiddelet? Og forventes eventuelle slike endringer fra protiske til deutererte reaksjoner å være like for alle typer løsningsmidler og reaksjoner?
- e) De i litteraturen beskrevne eksperimentene ble gjennomførte med rasemiske blandinger. Anta at du testet solvolysen, under ellers like betingelser, med ett rent enantiomer som utgangsstoff:
Hva forventer du at stereokjemien i solvolyseproduktet/ene ville bli? Forklar din prognose. Hvilke metoder hadde du brukt for å bestemme det stereokjemiske utfallet (grunngi (ut-) valget).
Hadde ORD eller CD vært brukbare metoder til å bestemme den absolutte konfigurasjonen for hovedproduktet, når du kjenner den absolutte konfigurasjonen og ORD el. CD for utgangsstoffet?
- f) Studer mekanismen videre og bruk isotopeffekt-studier. Du kan bruke stoffer som enten er merket på de aromatiske protonene, på etyl-C-1-protonet eller etyl-C-2-protonene. Hvilke effekter, om noen, ville du forvente for de tre alternativene. Gi et anslag på den forventede størrelsen til k_H/k_D -effekten for hvert av de 3 alternativene (basert på mekanismen du antar som den mest sansynlige).
- g) Foreslå en kort (akiral) syntese fra umerket utgangsprodukt som produserer 1-(2'-benzofuryl)etanol (produkt-alkoholen av A) som er detarium-merket, enten i etyl-1-posisjonen, eller i etyl-2-posisjonen (begge er, etter forestring med $PNBCl$ /pyridin, aktuelle utgangsstoffer for isotopeffekt-studiene i del-oppgave 6.f).

Universell gasskonstant .

$$R = 1,987 \text{ cal/K} \cdot \text{mol} = 8,315 \text{ J/K} \cdot \text{mol}$$

Hammett σ -parametre (Tab. 4.5) og utvalgte ρ -parametere (Tab. 4.6) (fra C/S 4.utg.)Table 4.5. Substituent Constants^a

Substituent group		σ_m	σ_p	σ^+	σ^-	σ_I	σ_R^0
Acetamido	CH ₃ CONH	0.14	0.0	-0.6	0.47		
Acetoxy	CH ₃ CO ₂	0.39	0.31	0.18			
Acetyl	CH ₃ CO	0.36	0.47		0.82	0.20	0.16
Amino	NH ₂	-0.09	-0.30	-1.3		0.12	-0.50
Bromo	Br	0.37	0.26	0.15		0.44	-0.16
<i>t</i> -Butyl	(CH ₃) ₃ C	-0.09	-0.15	-0.26			
Carbomethoxy	CH ₃ O ₂ C	0.35	0.44		0.74	0.20	0.16
Carboxy	HO ₂ C	0.35	0.44		0.73		
Chloro	Cl	0.37	0.24	0.11		0.46	-0.18
Cyano	CN	0.62	0.70		0.99	0.56	0.08
Ethoxy	C ₂ H ₅ O	0.1	-0.14	-0.82			
Ethyl	C ₂ H ₅	-0.08	-0.13	-0.30			
Fluoro	F	0.34	0.15	-0.07		0.50	-0.31
Hydrogen	H	0	0	0	0	0	0
Hydroxy	OH	0.13	-0.38	-0.92			
Methanesulfonyl	CH ₃ SO ₂	0.64	0.73		1.05	0.60	0.12
Methoxy	CH ₃ O	0.10	-0.12	-0.78		0.27	-0.42
Methyl	CH ₃	-0.06	-0.14	-0.31		-0.04	-0.13
Nitro	NO ₂	0.71	0.81		1.23	0.65	0.15
Phenyl	C ₆ H ₅	0.05	0.05	-0.18	0.08		
Trifluoromethyl	CF ₃	0.46	0.53		0.74	0.42	0.08
Trimethylammonio	(CH ₃) ₃ N ⁺	0.99	0.96				
Trimethylsilyl	(CH ₃) ₃ Si	-0.04	-0.07				

a. Values of σ_m , σ_p , σ^+ , and σ^- from O. Exner, in *Correlation Analysis in Chemistry*, N. B. Chapman and J. Shorter, eds., Plenum Press, New York, 1978, Chapter 10. Values of σ_I and σ_R^0 from J. Bromilow, R. T. C. Brownlee, V. O. Lopez, and R. W. Taft, *J. Org. Chem.* **44**:4766 (1979). Values of σ_m and σ_p shown in boldface type are regarded as particularly reliable.

Table 4.6. Reaction Constants^a

Reaction	ρ
ArCO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCO ₂ ⁻ + H ⁺ , water	1.00
ArCO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCO ₂ ⁻ + H ⁺ , EtOH	1.57
ArCH ₂ CO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCH ₂ CO ₂ ⁻ + H ⁺ , water	0.56
ArCH ₂ CH ₂ CO ₂ H $\rightleftharpoons$ ArCH ₂ CH ₂ CO ₂ ⁻ + H ⁺ , water	0.24
ArOH $\rightleftharpoons$ ArO ⁻ + H ⁺ , water	2.26
ArNH ₃ ⁺ $\rightleftharpoons$ ArNH ₂ + H ⁺ , water	3.19
ArCH ₂ NH ₃ ⁺ $\rightleftharpoons$ ArCH ₂ NH ₂ + H ⁺ , water	1.05
ArCO ₂ Et + ⁻ OH $\rightarrow$ ArCO ₂ ⁻ + EtOH	2.61
ArCH ₂ CO ₂ Et + ⁻ OH $\rightarrow$ ArCH ₂ CO ₂ ⁻ + EtOH	1.00
ArCH ₂ Cl + H ₂ O $\rightarrow$ ArCH ₂ OH + HCl	-1.31
ArC(Me) ₂ Cl + H ₂ O $\rightarrow$ ArC(Me) ₂ OH + HCl	-4.48
ArNH ₂ + PhCOCl $\rightarrow$ ArNHCOPh + HCl	-3.21

a. From P. R. Wells, *Linear Free Energy Relationships*, Academic Press, New York, 1968, pp. 12, 13.